

sesti za mizo in napisati kakšno stran. Na kratko pa bi rekel, da je alpinizem zares način življenja, vsaj zame in moj. To ni več hobi ali opitost ali mamilo, pač pa res način življenja. Vsaka stvar, ki jo vsak dan počnem, je alpinizem, pa to še zdaleč ne pomeni, da sem vsak dan v hri-
bih ali da plezam. Berem, snujem, gledam diapozitive, razmišljam, kaj vse mi je alpinizem dal in me naučil v življenju. — Pred kratkim sem predaval v Cankarjevem domu o Avstraliji in Novi Zelandiji in nisem pokazal niti ene alpinistične slike. Pa vendar je bilo vse tisto zame alpinizem, ker brez njega nikoli ne bi videl Avstralije ali pa bi jo na kakšen popolnoma drugačen način.

— Kaj pa s čustvi. Hrepenenje?

Hrepenenje — po čem? Po spoznavanju neznanega, po iskanju skrajnih meja svojih sposobnosti? V bistvu je eno samo hrepenenje, ki se pa s tem, ko ga zadovoljuješ, sploh ne zmanjša, ampak raste. Čisto teoretično: ko bom imel vseh štirinajst osemtisočakov...

— ...boste poiskali petnajstega.

Ja, ali pa bom šel z neskončno velikim užitkom na Šmarno goro in na Turnc in tam malo poplezal, čeprav bom takrat že rahlo star. Vedno me je presenečalo, ko sem se vračal s Himalaje, pa Šmarna gora ni bila enako visoka in zanimiva kot prej, ampak se mi je zdela celo malo višja in zanimivejša.

RAZMIŠLJANJA OB NEKEM — ČETUDI LASTNEM — ABRAHAMU

NEPRESTANO JEMANJE GORSKE LEPOTE

DR. TONE STROJIN

Polčetrto desetletje bivam z gorami, s številnimi znanci od vsepovsod, s planinsko organizacijo od mladih nog. Brez števila stikov in spominov se je nabralo, takšnih in drugačnih spoznanj; to je pravzaprav vzrok, da človek postane in opravi pogovor s samim seboj.

Želim si torej ob Abrahamu nemi pogovor o gorah, pogovor o različnih temah, o vprašanih in dilemah, na katere si odgovarja vsak sam.

Zakaj hodim v gore? Prozaična se mi zdi misel, da zato, ker pač so. Človek je vendar misleče bitje in mu ni treba v gore kar tako; gotovo obstaja kakšen motiv, ki žene kvišku.

Odgovor na prastaro temo, zakaj v gore, nikakor ne more biti stojičen in ne splošno veljaven, temveč edino po meri konkretnega človeka.

HOJA ZA NEZNANIM

Za lastno srečo hodim v gore. Bljže so mi gore kot govorica kamna ali kot prostor, kjer po Avčinovo tišina šepeta. Nikoli mi gore niti gorništvu niso pomenile zavedanje lastne moči, preizkušanje samega sebe, nikoli v gorah nisem bil, a tudi nisem hotel biti silak. Gore so mi bile posrečena me-njava za vsakdan, sprememba za dnevni red v mestu, ki je ubijajoč, ker se ponavlja in ker je zapovedan. Gore mi nikoli niso pomenile ne dominacije ne sužnosti človeka do njih, temveč enostavno lepoto. Nihče nikoli ni poseebil gorá, niti Reinhold Messner ne, ker gore niso samo osem-tisočaki. Gora je le okamenel spomenik ze-

meljske skorje, vsak dan v drugačni izdaji svetlobe in sence, v bolj ali manj dramatični ali estetski izdaji, toda vedno zanimiva za gledalca lepote.

Hodim torej v gore kot nomad za neznanim, ker v gorah slutim lepoto. Lepota pa je eno od izhodišč človeške duhovne bivanjskosti — od zanimanja za goro do usklajevanja njenega zunanjega naravnega izraza s človekovim notranjim odzivom.

Kje torej bivam, kje torej sem?

Moje gorništvu je med hojo in bivanjem v gorah. Nisem transverzalec, ker mi poti v gorah ne določata žig in knjižica. Privede me tja, kjer mi volja in srce določita trenutni cilj. Vsako gorovje, gora ali hrib pusti v meni spomin, vtis ali vsaj preblisk nečesa, dovolj, da priznam, da ima gornik svoje življenje.

Ali ima vsak gornik tudi svojo goro? In: kdaj ima svoj življenjski doživljaj?

Nujno je, da oznamenjuje kraj, dogodek, vtis ali še kaj. Toda gibalno gorništvu je v pričakovanju. Nikoli ni jutri v gorah isto kot je bilo včeraj. Vsak svojo goro, svoj doživljaj še čaka.

Kaj mi torej pomeni življenje v gorah?

Gorništvu je kot potovanje skozi prostor in čas. Kot dejavnost je fizično gibanje, za človeka pa način življenja v prostem času. Gore kot izrisi na obzorju ostajajo iste, le čas človeku spreminja okoliščine in pogoje bivanja v njih.

DUHOVNO IN FIZIČNO GORNISŤVU

Kaj je torej potemtakem tisto, kar daje gorništvu usmeritev? Po kaj hodimo v gore?

Enostavno — da živimo dalje in da jih po-doživljamo.

Ali gore in gorništvu lahko pomenijo alternativo za vsakdan?

To je vprašanje načina življenja. Tudi gorništvu pozna ekstreme. So ljudje — blagor jim —, ki se jim dan začne z gorami in gorništvom. Brez njih ne morejo, ker drugih civilnih ciljev nimajo. Toda kljub vsemu gore niso vse. Jedro življenja je vendar drugje, med ljudmi! So taki, ki so jim gore uživaštvo tudi za ceno nevarnosti in tekmovanja, a so tudi ljudje, ki so jim gore svojevrstna glasba, govorica kamna. Ti nikoli ne izgorijo v naporih v gorah. Ne bodo kar tako umolknili, čeprav njihova početja v gorah niso visoka in ne težavna. A so tudi ljudje, ki so jim bile gore meteorski utrinek v življenju, samo ljub doživljaj ali neljuba epizoda — ali pa so celo doživeli nesrečo.

Zame gorništvu ni le uspeh vrha, prvenstvo neke smeri, izpolnitev cilja v vsakem vremenu. Zame je gorništvu neko bivanje v gorah, ne le fizično; je neka duhovna prisotnost v njih, pa naj to imenujem spomin, doživljaj ali kako drugače. Imam hišico v gorah, vanjo se seli moj duh pogosteje, kot v njej bivam. V gorah prej duhovno bivam kot fizično sem. Verjamem, da je gornik od narave neodtujen človek, nekateri bolj in drugi manj, srečnejši od ljudi v mestih pa so gotovo vsi gorniki, »ta hudi« ali samo izletniki.

Gorništvu je evropskega izvora, tam se je začelo, od tam prodira, iz Evrope se oplaja, kamor zaide. Neevropske dežele so ga posvojile pozneje. Gorništvu je rodila zahodnoevropska civilizacija, ko so bili za njegov razvoj izpolnjeni določeni pogoji. Predsodke strahu in praznoverja sta prej premagala duh ali kultura kot avanturizem ali pogum. Vse druge oblike zahajanja v gore pri drugih narodih so imele drugačen značaj in pomen.

KULTURA GORNIŠTVA

Koliko in v čem pomeni gorništvu določeno kulturo, v čem je njegova civilizacijska bit?

Kultura gorništvu je v koristnosti gorá za človeka. To danes še zdaleč ni več osvajanje fizično nekoristnega sveta. Strmine srednjeevropskih Alp so bogastvo na svoj način, tamkajšnji turistični tereni niso nič manj donosni kot panonske žitne ravnice ali dalmatinske obale. Razlike so v infrastrukturi potrebnih objektov, v vrsti investiranja in po dolgoročnem planiranju prostora. Anahrono se sliši, da so Alpe bolj ogrožene od Dalmacije, ta pa bolj od Panonije. Najdemo morda tu neke zakonitosti v primerjanju?

Gorništvu danes je zajemanje lepega iz narave, za večino na lahek način. Do skoraj polovice slovenskih planinskih koč pride cesta ali se je mogoče pod goro pripejlati z avtom. Na skoraj vse gore so spe-

ljane markirane poti. Slovenija je pokrita s planinskimi kartami in vodniki, pa tudi planinska društva — vsaka občina ima svojega — so jo osvojila.

Se je mar zaradi tega gorništvu izživel? To je le navidez. Vendar noben pojav — in gorništvu je pojav — ni nikoli negacija sebe. Vedno ostajajo jedra, okoli katerih se obnavlja in začenja nova vsebina. Resnica je lahko samo ta: če je že prostor osvojen, človek še ni. Celu ves naš planet prostorsko bolj poznamo kot človeka sama. Človek ostaja neraziskana psiha, ta pa je počelo vsega, tudi gorništvu.

Kaj pa kultura gorništvu?

Človek poseblja kulturo. Kot tak je prišel na naš planet, da vnese vanj nekaj človeškega. Ali se mu je to posrečilo? Seveda ne, ker je človek sam črna bela kultura. Če bi bil samo bel, bi bil bog, ker pa to ni, je po svoje izrazen, kot je kultura na različne načine in oblike izrazna — z besedo, materijo, glasbo ipd. Vsaka vrsta kulture pa je tudi na svoj način suverena. Kar napišeš, ne moreš ustrezno zamenjati z glasbo ali materijo; lahko samo dopolnjuješ podmeno.

Kulturo v gorništvu in v planinski organizaciji sem imel in imam za osnovo. Brez kulture ni planinske vzgoje, brez kulture ni za človeka ustrezne planinske koč, brez navzočnosti kulture ne more biti predstavljena alpinistična odprava itd. V sto letih organizirane planinske dejavnosti na Slovenskem se je nabralo marsikaj, kar zasluži in zahteva ustrezne obdelave in javne predstavitve. Ali smo zmožni tega dela vsaj organizacijsko?

Zakaj toliko cenim kulturo gorništvu?

Slovenski narod je previharil celo tisočletje in pol in preživel le s svojo kulturo. Uničiti narodu kulturo pomeni za fizičnim genocidom največje barbarstvo. Kultura je orožje, je zgodovinski spomin, civilizacijski branik in hkrati dosežek. Prvinska in umetniška kultura je najbolj žlahtna narodova značilnost in bogastvo. Bolj ko jo je narod ohranil v zgodovini, več ima pokazati kot človeštvo nekega naroda.

Zakaj ne bi vse to veljalo tudi za slovensko planinsko organizacijo, ki se je vedno posebljala z narodom in iz naroda zajemala tudi svoje člane?

LEPOTE JE POVSOD DOVOLJ

Zame osebno je gorništvu eno samo doživljanje lepote. Obžalujem, da sem v življenju še premalo lezel po gorah, saj nisem videl mnogih gorovij še celo v Evropi, čeprav bi jih rad. Zato pa sem se po večkrat vračal v določene kraje. Skratka, lepoto na določenih krajih sem posvojil, postal del nje, natančno sem si jo znal predočiti, opisati in začutiti. Ob njej sem našel mir, kajti lepota ustvarja v človeku

določeno držo, spokojnost in celo do-
stojanstvo. Ne morebiti zato, ker mi na-
rodni parki veliko pomenijo, sem posvojil
lepoto določenih kotičkov Julijskih Alp,
Durmitorja, predelov Velebita in črnogor-
skih Prokletij predvsem nad dolino Grba-
je, pa tudi nižjih gorovij, recimo Pohorja,
okolice Storžiča in še marsikje.

Lepota gorovij na daljnih celinah evrop-
skega človeka zbega, da ne rečem očara.
Tej lepoti sledi človek včasih v višini pre-
daleč, tako da zaide v nevarnost. V takih
okolščinah je nevarnost sestavni del le-
pote. Za tako lepoto mora biti človek mo-
čan na svoj način, kajti taka lepota zna
biti tudi surova na himalajski način, pozna
svojo glasbo, temperaturo in druge pasti,
ki jim podlega telo. Taka lepota s svojim
scenarijem je za posebne ljudi, ker v nji
ne more vsakdo zdržati, kaj šele bivati
dalj časa, čeprav bi jo gledal in gledal...
Lepota je pač univerzum, izvedba iz pra-
elementa zemlje, morja, ognja. Toda bodi
dovolj! Lepota je končno jezik kozmosa.
Lepote ne moreš nikoli dovolj napisati,
uglasbiti, izrisati, lepota biva — in pika.
S človeškimi možnostmi se ji tudi v gorah
lahko le bližaš in jo podoživljaš.

Vidim naravno lepoto samo v gorah?

Z isto mero kot za gore sem zapisan za
morje, za kamnite ladje njegovih otokov,
varne brežine zalivov, rojevanja in zami-
ranja dneva za morskim obzorjem. Obo-
žujem ravne morske ceste, obsijane s son-
cem po gladini, ki jih kodra vetrič. Zato
mi plavanje pomeni božanje te lepote,
fizični stik s praelementom, križarjenje
okrog dalmatinskih otokov pa nič manj
kot doživljanje lepote v gorah, zakaj le-
pote je povsod v naravi dovolj. Za vsak-
danjo mestno rabo zadostuje tudi popol-
danski pogovor z gozdom Tivolija ali spre-
hod nekje na obmestnem polju. Taka do-
življanja seveda niso primerljiva za pri-
čevalca višje, da ne rečem visoke lepote
v gorah. Vendar se začne vzgoja za lepoto
z malim, če hočete, tudi z lastnim vrtom.
Danes bi lahko živeli tudi drugače, če od-
tujevanje od narave ne bi zavzelo takega
obsega.

Človek ne živi dovolj časa, da bi se lahko
izživel v lepoti. Gorniki in vsi, ki imajo
neposredno opraviti z naravo, so na svoj
način najsrečnejši ljudje, kajti posestvo-
vanje gorske lepote v sebi je neizmerno
človeško bogastvo.

OSMOMARČNA PREMIŠLJEVANJA S POTI

FANTE OBČUDUJEMO, PUNCAM SE ČUDIMO

HELENA GIACOMELLI

Devet nas je bilo nekega zgodnjega ne-
deljskega jutra na vrhu neke gore. Po-
vzpeli smo se iz različnih smeri. V dvoje,
v troje, med njimi tudi dva samotneža —
en moški in jaz. Bilo nas je torej devet,
od tega le ena ženska — jaz.

Novi obrazi so se trgali izza ovinka, na
sestopu smo se umikali spet novim, vrha
željnim planincem in tako, ne da bi prav-
zaprav hotela, sem zaznala med njimi le
nekaj ženskih obrazov. Bila sta tudi oče in
sin; mama je najbrž v dolini pripravljala
kosilo za svoja lačna fanta, ko se vrneti.

MARSIKDO SI ŽELI MIR

V planinski koči in pred njo je bilo ži-
vahno. Kaj pa je pravzaprav dve uri hoje,
(če ne štejem vzpona na vrh), pa že lahko
loviš višinsko sonce, ko se nad dolino
preganjajo meglene kopicice! Veter je besno
prečesaval borovce (pa tudi mene) do
lasnih korenin in le sončna stran kože
je bila tiho zavetrje, otok blagodejne to-
pote.

Ljudje so lenobno mežikali v sonce, pili
pivo, radovedno pogledovali mimoidoče
in se spet obrnili nekam vase. Take druž-
be ima človek kmalu dovolj, pa sem se
odločila za sestop. Malo »naokrog«, čez
sončno travnato pobočje, kjer so meja po-
gledu le znani vrhovi v daljavi. Zdelo se
mi je, da jim je nerodno, ker sredi zime
kažejo gola rebra, le sem in tja prepre-
dena s tankimi snežnimi jeziki. Prava po-
mlad januarske nedelje — široko razpiti
telohi sredi suhe trave in zavihani rokavi.
Tri korake, no, pet, šest korakov od kože,
pa že z obema rokama zajemaš mir, bro-
diš po presušenem listju, sam samcat sre-
di golih bukev. Užitek! Skoraj bi že začela
peti, ko me zbodejo v oči rdeče doko-
lenke pred menoj.

»No, ja, mir je preč.« si rečem in lovim
razkropljene misli, da jih pripnem na vr-
vico. Najbrž je bil planinec pred menoj
podobnih misli; ko sem ga dohitela, me
je bežno pogledal, prijazno navrgel »do-
ber dan« in se mi umaknil, da sem zdr-
sela mimo. Brez besed sva se razumela;
obdržala sva vsak svoj ritem hoje in že
me je spet objela tišina. A ne za dolgo,
ker mi je prišel nasproti nov planinec,